

СТРУКТУРА НА СЪДА И ПОДСЪДНОСТ НА СПОРОВЕ

1. Основни моменти и принципи:

- a. Съдебната власт е държавна власт, която осъществява правосъдието в Република България.
- b. Органи на съдебната власт са съдът, прокуратурата и следствието.
- c. Съдебната власт е независима.
- d. Правораздаването в България е триинстанционно.
- e. Съдилищата са държавни органи, на които са възложени правораздавателни функции по граждански, наказателни и административни дела.
- f. Правораздаването се извършва само от съдилищата, т.е. дело, което се разглежда от съд, не може да се разглежда от друг орган.
- g. Право на съдебна защита или забрана за отказ от правосъдие, т.е. съдилищата са задължени да разглеждат и решават всяка подадена до тях молба.
- h. Презумпция за невинност – всеки се счита за невинен до доказване на противното с влязла в сила присъда.
- i. Публичност - съдебните заседания са открити, освен ако важни причини, свързани с личния живот на гражданите или сигурността на страната, не налагат обратното.
- j. Равенство на страните в съдебния процес – съдилищата прилагат законите точно и еднакво спрямо всички.
- k. Състезателност – съдът не участва в процеса чрез подпомагане на страните, а само преценя законността на техните действия и последиците от тях.
- l. Защитата на правата и законните интереси на гражданите и юридически лица се осъществява единствено въз основа на Закона.

ПРОЦЕС НА ОБЖАЛВАНЕ

Първа инстанция	Районен съд	Окръжен съд (СГС)	Административен орган	Орган на Изпълнителната власт
Втора инстанция - Въззивно обжалване	Окръжен съд (СГС)	Апелативен съд	Районен съд	Окръжен съд (СГС)
Трета инстанция - Касационно обжалване	Върховен Касационен съд	Върховен Касационен съд	Окръжен съд (СГС)	Върховен Административен съд

2. Структура на съдилищата – организирана е на регионално ниво

а. **Районни съдилища** – 116 на брой, основни съдилища, разглеждат делата като първа инстанция. Решенията им подлежат на обжалване пред съответния окръжен съд.

- *Компетентност* - подсъдни са му всички дела, освен тези, които по силата на закон са подсъдни на окръжния съд като първа инстанция. Това са повечето граждански, наказателни и административно-наказателни дела, например – семейни, трудови дела, за издръжка, граждански и търговски с цена на иска до 10 000 лв., съдебна делба.
- *Къде се подава исковата молба* – в районния съд по местожителство или седалище на ответника, но има изключения:
 - *Искове за издръжка* – може по местожителство на ищеца
 - *Искове за вреди от непозволено увреждане* – може по местоизвършване на деянието
 - *Искове, които се отнасят за недвижими имоти* – по местонахождението на имота
 - *Иск срещу ответници от различни съдебни райони* – може да се предяви по района на кой да е ответник

б. **Окръжни съдилища** и приравнения към тях Софийски градски съд – 28 на брой, действат като първо- и второинстанционни. Като първа инстанция – разглеждат дела с по-висок материален интерес или по-голяма значимост на обществените отношения, за които се отнасят. Като втора инстанция (въззивна) – по обжалвани решения на районния съд.

- *Компетентност* –
 - *като първа инстанция* –
 - i. *искове за установяване и оспорване на произход, прекратяване на осиновяване, за поставяне под запрещение или за отмяната му;*
 - ii. *искове по граждански и търговски дела с цена на иска над 10 000 лв.;*
 - iii. *искове за установяване недопустимост или нищожност на вписаните в регистрите на окръжния съд обстоятелства;*
 - iv. *искове, които по други закони подлежат на разглеждане от окръжния съд – например – искове за защита на членство и отделни членствени права, за отмяна на решения на общи събрания на търговски дружества, във връзка с несъстоятелност на търговец (ТЗ);*
 - v. *жалби на граждани срещу административни актове;*
 - vi. *при престъпления с висок имуществен интерес или висока степен на обществена опасност като убийства, изнасилвания, престъпления срещу републиката и т.н.;*
 - vii. *регистрация на юридически лица с нестопанска цел.*

- *като въззивна инстанция – дела, образувани по жалби и протести срещу съдебни актове на районни съдилища*
 - *като трета инстанция – при обжалване на решения на районния съд, постановени по жалби срещу решения на поземлените комисии и обжалвани наказателни постановления на административни органи.*
- c. **Апелативни съдилища** – действат само като втора, въззивна инстанция по отношения на решения на окръжния съд като първа инстанция. Състои се от граждански, търговски и наказателни отделения. 5 на брой – в София, Пловдив, Варна, Бургас и Велико Търново.
Компетентност – дела, образувани по жалби и протести срещу първоинстанционните актове на окръжните съдилища
- d. **Върховен касационен съд** – трета инстанция, пред която на касационно обжалване подлежат второинстанционните решения на окръжните и апелативните съдилища. ВКС осъществява върховен съдебен надзор за точното и еднаквото прилагане на законите от всички съдилища. Последна инстанция по гражданските и наказателни дела. Издава тълкувателни решения по приложение на закона при неправилна или противоречива съдебна практика. ВКС има право да сезира Конституционния съд при възникване на въпрос за конституционност.
Състав – 85 съдии; състои се от гражданска, търговска и наказателна колегия. В колегията има отделения.
- e. **Върховен административен съд** – осъществява върховен съдебен надзор по административното правораздаване. Това е касационна инстанция за съдебните актове на всички съдилища относно законосъобразността на административните актове, актовете на МС, министрите и др. административни актове, посочени в отделни закони.
- f. **Военни съдилища** – действат като първа инстанция, приравнени са на окръжните съдилища и разглеждат дела за престъпления, извършени от военнослужащи и служители от състава на полицията.
- g. **Военно-апелативен съд** – разглежда делата, образувани по жалби срещу актове на военните съдилища от цялата страна.

Радиопредаване от 08.02.2007

Събеседник съдия Стоил Сотиров – Върховен касационен съд, председател на Съюза на съдиите